

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

دانشگاه علامه طباطبائی

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

گروه کتابداری و اطلاع رسانی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی

عنوان:

تعیین فرایند زیست موضوعات و روش های پژوهش در پایان نامه های کارشناسی ارشد
و دکترای رشته کتابداری و اطلاع رسانی از سال ۱۳۸۴-۱۳۸۸ در دانشگاه های دولتی
ایران و مقایسه آن با اولویت های پژوهشی سال ۱۳۸۹-۱۳۹۰

استاد راهنما:

دکتر علی جلالی دیزجی

استاد مشاور:

دکتر مهدی علیپور حافظی

پژوهشگر:

علی شرفی:

بهمن ۱۳۹۰

قدردانی و سپاس:

درود و سپاس خداوندی را سزاست که به تن و جان ما نیرو و سلامت بخشید تا در بالا بردن سطح دانش و اطلاعات خود کوشا بوده و در خدمت به اجتماع و هموعان عزیز تلاش وافر داشته باشیم. اکنون که کار نگارش این پایان نامه به انجام رسیده است و به چند سال گذشته می اندیشم و مشکلات و فراز و نشیب تحصیلم را از نظر می گذرانم خود را مدیون انسان های مهربان و بزرگواری می بینم که یاری و محبت یکایک آنان در به انجام رسیدن این دوره از زندگی مؤثر بوده است و جادارد از آنها برای همه محبت ها و الطاف ایشان نسبت به خود تشکر و قدردانی نمایم اگر چه می دانم مجال اندک این صفحات مرا شرمنده بسیاری از آنان می نماید که یا به نامشان اشاره نمی شود و یا این اشاره درخور بزرگواریشان نخواهد بود.

در اینجا برخورد واجب می دانم که از استاد ارجمند جناب آقای دکتر علی جلالی دیزجی که زحمت راهنمایی این مجموعه را تقبل نمودند و با عنایت به همه مشکلات صبورانه همواره مشوق من در ادامه راه بودند و با راهنمایی های فاضلانه خود در این پژوهش مرا همواره مدیون خویش ساختند، تشکر و قدر دانی نمایم که بهره مندی از راهنمایی های روشنگر ایشان در ارائه این پایان نامه برایم افتخاری همیشگی خواهد بود.

و این تحقیق میسر نبود جز با کمک بیدریغ جناب آقای دکتر مهدی علیپور حافظی استاد فرزانه ای که الفبای پژوهش را به من آموخت و سمت استاد مشاور را در این پژوهش پذیرفتند. برای هر آنچه که به من آموختند از ایشان صمیمانه سپاسگزارم.

و از جناب آقای زندی مدیر محترم کتابخانه دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه، و جناب آقای مهندس جعفری مسئول محترم بخش مرجع کتابخانه که در این مدت بنده را مورد لطف خود قرار دادند صمیمانه تشکر و قدردانی می کنم.

و همچنین از همه دوستان، هم دانشگاهیانم در دانشگاه علامه طباطبایی و همه همکارانم در کتابخانه های عمومی شهرستان بهارستان که صمیمانه در این مدت بنده را مورد لطف خود قرار دادند و همه عزیزانی که ممکن است نامشان از قلم افتاده باشد تشکر و قدردانی می کنم.

تقدیم به:

روح پاک پدرم و برادرم که صداقت، اراده و پشتکار را از آنها آموختم و چراغ زندگی از آنها روشنی گرفت ((که مرگ پایان زندگی نیست)).

و مادر مهربانم ((به پاس فداکاری و بردباریش)) که راستی، صبر، تحمل گذشتش هیچگاه از ذهنم پاک نخواهد شد و تمامی وجودش را شرحه شرحه کرد تا از جام دستش جرعه جرعه نوش کنم، او که هستی ام را وامدار دستان ملتمس سرریز از دعایش به پیشگاه الهی هستم.

تمامی برادران و خواهرانم بخصوص آقای دکتر یاور شرفی و علی شفاقی

تمامی دوستان عزیز و بزرگوaram که در طول تحصیل یاری گرم بودند و همراهیشان مشوق من در تمام زندگی است.

و تقدیم به کسانی که همواره در جستجوی راهی نو برای نسلهایی هستند که نو می رسند.....

کسانی که به کارهای گذشتگان خرسند نشده و راه بی پایان علم و معرفت را پایان یافته تلقی نمی کنند.

کسانی که نیک می دانند آیندگان به تلاش امروز آنان هنرمندانه می نگرند نه بی هنرانه که به جز عیب نبینند.

و تقدیم به غایت وجود علی (ع) که همچون بارقه ای از ملکوت بر زندگی ما تابید و تولدی دوباره به من بخشید.

چکیده فارسی

نام خانوادگی: شرفی	نام: علی
عنوان پایان نامه: تعیین فرایند زیست موضوعات و روش های پژوهش در پایان نامه های کارشناسی ارشد و دکترای رشته کتابداری و اطلاع رسانی از سال ۱۳۸۴-۱۳۸۸ در دانشگاه های دولتی ایران و مقایسه آن با اولویت های پژوهشی سال ۱۳۸۹-۱۳۹۰	
استاد راهنما: دکتر علی جلالی دیزجی	استاد مشاور: دکتر مهدی علیپور حافظی
درجه تحصیلی: کارشناسی ارشد	رشته: کتابداری و اطلاع رسانی
محل تحصیل: دانشگاه علامه طباطبایی	گرایش: اطلاع رسانی
تاریخ فارغ التحصیلی: بهمن ۱۳۹۰	دانشکده: روانشناسی و علوم تربیتی
تعداد صفحات: ۱۴۵	تاریخ فارغ التحصیلی: بهمن ۱۳۹۰
کلید واژه ها: فرایند زیست، موضوعات پایان نامه ها، علوم کتابداری و اطلاع رسانی، پایان نامه ها، روش های پژوهش، اولویت های پژوهشی	
چکیده: هدف پژوهش حاضر تعیین فرایند زیست موضوعات و روش های پژوهش پایان نامه های رشته کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه های دولتی ایران و مقایسه بین موضوعات پایان نامه ها و اولویت های پژوهشی می باشد. این پژوهش کاربردی و از روش پیمایش توصیفی و تحلیل محتوا برای تعیین گرایشات موضوعی پایان نامه ها استفاده کرده است. جامعه مورد مطالعه ۲۹۲ پایان نامه کتابداری و اطلاع رسانی نوشته شده از سال ۱۳۸۴-۱۳۸۸ در ده دانشگاه دولتی ایران و ۷۴ اولویت پژوهشی سازمان های مختلف در سال های ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰ می باشد در این پژوهش برای تفکیک پایان نامه ها از نظر موضوعی، یک طرح موضوعی شامل ۱۲ گروه موضوعی کلی و ۱۷ موضوع فرعی بر مبنای نظام موضوعی ISTA و LISTA تنظیم شده است. پایان نامه ها از لحاظ روش پژوهش نیز در ۱۰ نوع روش پژوهشی تفکیک شده اند. گردآوری اطلاعات با استفاده از فیش برداری بر مبنای فهرست کنترل انجام شده است. تحلیل داده ها با استفاده از نرم افزار EXCEL و SPSS و با استفاده از روش های آماری، برآورد همبستگی بین درصد موضوعات و آزمون مجذور کای انجام شده است. نتایج تحقیق نشان می دهد که موضوع کتابداری ۲۱/۹۲ درصد از کل پایان نامه ها، موضوع بازاریابی اطلاعات ۲۰/۸۹ درصد از پایان نامه ها، موضوع کتابسنجی ۱۴/۰۴ درصد از پایان نامه ها، موضوع موتور های جستجو ۱۱/۳۰ درصد از پایان نامه ها، موضوع منابع چاپی و الکترونیکی ۶/۵۱ درصد از پایان نامه ها، موضوع صنعت اطلاعات و فهرستنویسی به طور مشترک هرکدام ۵/۸۲ درصد از پایان نامه ها، موضوع مدیریت اطلاعات ۵/۱۴ درصد از پایان نامه ها، موضوعات متفرقه ۴/۱۱ درصد از پایان نامه ها، موضوع نشر الکترونیکی ۳/۰۸ درصد از پایان نامه ها، و موضوع ارتباطات علمی ۱/۳۷ درصد از کل جامعه آماری پایان نامه ها را شامل می شوند و در موضوع رده بندی هیچ عنوانی یافت نشده است. براساس یافته ها ۴۲/۸۱ درصد از کل پایان نامه ها از روش پژوهش پیمایشی، ۱۳/۰۱ درصد از روش پژوهش تحلیل محتوا، ۱۱/۳۰ درصد از روش پژوهش تحلیل استنادی، ۸/۲۲ درصد از روش پژوهش پیمایش توصیفی، ۶/۵۱ درصد از روش پژوهش کتابخانه ای، ۴/۴۵ درصد از روش پژوهش پیمایش مقایسه ای، ۴/۱۱ درصد از روش پژوهش پیمایش تحلیلی، ۳/۷۷ درصد از روش پژوهش پیمایش ارزشیابی، ۲/۴۰ درصد از روش پژوهش توصیفی، ۲/۰۵ درصد از روش پژوهش توصیفی تحلیلی، ۰/۶۸ درصد از روش پژوهش تجربی و ۰/۶۸ درصد از پایان نامه ها از روش پژوهش طراحی سیستم استفاده کرده اند. همچنین در مجموع ۲۴/۳۲ درصد از اولویت های پژوهشی مربوط به موضوع صنعت اطلاعات، ۱۶/۲۲ درصد مربوط به موضوع نظامهای ذخیره و بازاریابی اطلاعات، ۱۳/۵۱ درصد مربوط به موضوع کتابخانه های عمومی، ۱۰/۸۱ درصد مربوط به موضوع خدمات مرجع، ۹/۴۶ درصد مربوط به موضوع مدیریت اطلاعات، ۶/۷۶ درصد مربوط به موضوع وب سنجی، ۶/۷۶ درصد مربوط به موضوع تحقیق در کتابداری، ۴/۰۵ درصد مربوط به موضوع فهرستنویسی، ۴/۰۵ درصد مربوط به موضوع شرح وظایف کتابداران، ۴/۰۵ درصد مربوط به موضوع منابع چاپی و الکترونیکی بوده است.	

فهرست مندرجات

مندرجات	صفحه
چکیده فارسی.....	الف.....
فهرست مندرجات.....	ب.....
فهرست جدول ها.....	ح.....
فهرست نمودارها.....	د.....

فصل اول: کلیات پژوهش

۱-۱. مقدمه.....	۲.....
۲-۱. بیان مسئله.....	۲.....
۳-۱. تعاریف مفهومی و عملیاتی.....	۳.....
۴-۱. اهمیت و فایده پژوهش.....	۴.....
۵-۱. اهداف پژوهش.....	۴.....
۶-۱. پرسش های پژوهش.....	۵.....
۷-۱. فرضیه پژوهش.....	۵.....
۸-۱. متغیرهای پژوهش.....	۵.....

فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه پژوهش

۱-۲. مقدمه.....	۷.....
۲-۲. پژوهش و انواع آن.....	۷.....
۱-۲-۲. پژوهش بنیادی.....	۷.....
۲-۲-۲. پژوهش کاربردی.....	۷.....
۳-۲. مراحل پژوهش.....	۸.....
۱-۳-۲. بیان مساله پژوهش.....	۸.....
۲-۳-۲. عنوان پژوهش.....	۸.....
۳-۳-۲. مقدمه پژوهش.....	۸.....
۴-۳-۲. دلایل اهمیت و ضرورت مساله.....	۸.....
۵-۳-۲. اهداف پژوهش.....	۸.....
۶-۳-۲. مرور انتقادی و عمیق بر متون مربوط.....	۹.....
۷-۳-۲. گردآوری اطلاعات مشخص و روشن درباره مساله پژوهش.....	۹.....
۸-۳-۲. تنظیم فرضیه های پژوهش یا سوالات اکتشافی پژوهش.....	۹.....
۹-۳-۲. تحلیل و تفسیر داده های گردآوری شده برای رسیدن به نتیجه گیری های مناسب و مربوط.....	۹.....
۱۰-۳-۲. نگارش گزارش پژوهش.....	۹.....

فهرست مندرجات

۴-۲	تعریف روش تحقیق.....	۹
۴-۲-۱	ضرورت روش در تحقیق.....	۹
۴-۲-۲	روش‌شناسی پژوهش.....	۱۰
۴-۲-۱	رویکردهای علمی.....	۱۰
۴-۲-۲	پژوهش تاریخی.....	۱۱
۴-۲-۳	پژوهش پیمایشی.....	۱۲
۴-۲-۴	پژوهش تجربی.....	۱۲
۴-۲-۵	سنجش و ارزیابی.....	۱۲
۴-۲-۵	ضرورت و نیاز به پژوهش در کتابداری و اطلاع‌رسانی.....	۱۲
۴-۲-۶	موانع پژوهش در کتابداری.....	۱۳
۴-۲-۷	وضعیت پژوهش در کتابداری و اطلاع‌رسانی.....	۱۴
۴-۲-۸	مفاهیم و مباحث پایان‌نامه.....	۱۴
۴-۲-۱	تعریف پایان‌نامه.....	۱۴
۴-۲-۲	ویژگی‌های پژوهش پایان‌نامه‌ای.....	۱۴
۴-۲-۳	اهمیت و ارزش علمی پایان‌نامه‌ها.....	۱۵
۴-۲-۴	اهداف نگارش پایان‌نامه.....	۱۵
۴-۲-۹	روش تحلیل محتوا.....	۱۶
۴-۲-۱	هدف‌های تحلیل محتوا.....	۱۶
۴-۲-۲	رابطه تحلیل محتوا با معناشناختی کمی.....	۱۷
۴-۲-۳	واحد تحلیل در تحلیل محتوا.....	۱۷
۴-۲-۴	انواع تحلیل محتوا.....	۱۷
۴-۲-۱	تحلیل محتوای توصیفی.....	۱۷
۴-۲-۲	تحلیل محتوای استنباطی.....	۱۷
۴-۲-۳	تحلیل محتوای ارتباطی.....	۱۸
۴-۲-۴	پرسش‌هایی پیرامون روش تحلیل محتوا.....	۱۸
۴-۲-۵	مراحل تحلیل محتوا.....	۱۸
۴-۲-۱۰	تعریف کتابسنجی.....	۱۹
۴-۲-۱	تاریخچه کتابسنجی.....	۱۹
۴-۲-۲	دامنه مطالعات کتابسنجی.....	۲۰
۴-۲-۳	کاربرد کتابسنجی.....	۲۰
۴-۲-۴	قوانین کتابسنجی.....	۲۱
۴-۲-۱۱	پیشینه پژوهش.....	۲۲
۴-۲-۱۱	پیشینه پژوهش در ایران.....	۲۲

۲-۱۱-۲. پیشینه پژوهش در خارج..... ۲۶

۲-۱۱-۳. خلاصه فصل دوم..... ۲۸

فصل سوم: روش شناسی پژوهش

۳-۱. مقدمه..... ۳۱

۳-۲. روش پژوهش..... ۳۱

۳-۳. جامعه مورد مطالعه پژوهش..... ۳۱

۳-۴. روش و ابزار گردآوری اطلاعات..... ۳۲

۳-۵. روش تجزیه و تحلیل اطلاعات..... ۳۴

فصل چهارم: یافته های پژوهش

۴-۱. مقدمه..... ۳۶

۴-۲. یافته های مربوط به پرسش های پژوهش..... ۳۶

۴-۲-۱. یافته های مربوط به پرسش اول..... ۳۷

۴-۲-۲. یافته های مربوط به پرسش دوم..... ۷۹

۴-۲-۳. یافته های مربوط به پرسش سوم..... ۱۱۶

۴-۲-۴. یافته های مربوط به پرسش چهارم..... ۱۱۷

۴-۳. یافته های مربوط به فرضیه پژوهش..... ۱۱۸

۴-۴. یافته های جانبی پژوهش..... ۱۲۰

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

۵-۱. مقدمه..... ۱۲۴

۵-۲. بحث در مورد یافته های پرسش های پژوهش..... ۱۲۴

۵-۲-۱. بحث در مورد یافته های پرسش اول..... ۱۲۴

۵-۲-۲. بحث در مورد یافته های پرسش دوم..... ۱۲۹

۵-۲-۳. بحث در مورد یافته های پرسش سوم..... ۱۳۴

۵-۲-۴. بحث در مورد یافته های پرسش چهارم..... ۱۳۴

۵-۳. بحث در مورد فرضیه پژوهش..... ۱۳۴

۵-۴. نتیجه گیری..... ۱۳۵

۵-۵. محدودیت های پژوهش..... ۱۳۶

۵-۶. پیشنهاد های پژوهش..... ۱۳۶

۵-۷. پیشنهاد برای پژوهش های آینده..... ۱۳۷

فهرست مندرجات

فهرست منابع

۱. منابع فارسی ۱۴۰
۲. منابع خارجی ۱۴۳
- چکیده انگلیسی ۱۴۵

فهرست جدول ها

جدول ۱-۴	توزیع فراوانی و درصد پایان نامه های جامعه مورد مطالعه در حوزه های موضوعی مختلف بین سال های ۱۳۸۴-۱۳۸۸	۳۷
جدول ۲-۴	توزیع فراوانی و درصد گرایش موضوعی پایان نامه های جامعه مورد مطالعه به تفکیک سال های پژوهش	۳۸
جدول ۳-۴	توزیع فراوانی و درصد پایان نامه های علوم کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه تهران در حوزه های موضوعی مختلف	۵۰
جدول ۴-۴	توزیع فراوانی و درصد گرایش موضوعی پایان نامه های علوم کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه تهران به تفکیک سال های پژوهش	۵۱
جدول ۵-۴	توزیع فراوانی و درصد پایان نامه های علوم کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه الزهراء در حوزه های موضوعی مختلف	۵۵
جدول ۶-۴	توزیع فراوانی و درصد گرایش موضوعی پایان نامه های علوم کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه الزهراء به تفکیک سال های پژوهش	۵۶
جدول ۷-۴	توزیع فراوانی و درصد پایان نامه های علوم کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه تربیت مدرس در حوزه های موضوعی مختلف	۵۹
جدول ۸-۴	توزیع فراوانی و درصد گرایش موضوعی پایان نامه های علوم کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه تربیت مدرس به تفکیک سال های پژوهش	۶۰
جدول ۹-۴	توزیع فراوانی و درصد پایان نامه های علوم کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه فردوسی مشهد در حوزه های موضوعی مختلف	۶۳
جدول ۱۰-۴	توزیع فراوانی و درصد گرایش موضوعی پایان نامه های علوم کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه فردوسی مشهد به تفکیک سال های پژوهش	۶۴
جدول ۱۱-۴	توزیع فراوانی و درصد پایان نامه های علوم کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه شهید چمران اهواز در حوزه های موضوعی مختلف	۶۸
جدول ۱۲-۴	توزیع فراوانی و درصد گرایش موضوعی پایان نامه های علوم کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه شهید چمران اهواز به تفکیک سال های پژوهش	۶۹
جدول ۱۳-۴	توزیع فراوانی و درصد پایان نامه های علوم کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه شیراز در حوزه های موضوعی مختلف	۷۳
جدول ۱۴-۴	توزیع فراوانی و درصد گرایش موضوعی پایان نامه های علوم کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه شیراز به تفکیک سال های پژوهش	۷۴
جدول ۱۵-۴	توزیع فراوانی و درصد گرایش موضوعی پایان نامه های علوم کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه علامه طباطبایی، دانشگاه شهید بهشتی، دانشگاه بیرجند، و دانشگاه اصفهان به تفکیک سال های پژوهش	۷۸
جدول ۱۶-۴	توزیع فراوانی و درصد روش پژوهش پایان نامه های جامعه مورد مطالعه	۷۹
جدول ۱۷-۴	توزیع فراوانی و درصد روش های پژوهشی به کار رفته در پایان نامه های جامعه مورد بررسی به تفکیک سال های پژوهش	۸۰
جدول ۱۸-۴	توزیع فراوانی و درصد روش های پژوهشی به کار رفته در پایان نامه های دانشگاه تهران به تفکیک سال های پژوهش	۸۷
جدول ۱۹-۴	توزیع فراوانی و درصد روش های پژوهشی بکار رفته در پایان نامه های دانشگاه تهران به تفکیک سال های پژوهش	۸۸
جدول ۲۰-۴	توزیع فراوانی و درصد روش های پژوهشی به کار رفته در پایان نامه های دانشگاه الزهراء به تفکیک سال های پژوهش	۹۲
جدول ۲۱-۴	توزیع فراوانی و درصد روش های پژوهشی به کار رفته در پایان نامه های دانشگاه الزهراء به تفکیک سال های پژوهش	۹۳
جدول ۲۲-۴	توزیع فراوانی و درصد روش های پژوهشی به کار رفته در پایان نامه های دانشگاه تربیت مدرس به تفکیک سال های پژوهش	۹۷
جدول ۲۳-۴	توزیع فراوانی و درصد روش های پژوهشی به کار رفته در پایان نامه های دانشگاه تربیت مدرس به تفکیک سال های پژوهش	۹۸
جدول ۲۴-۴	توزیع فراوانی و درصد روش های پژوهشی به کار رفته در پایان نامه های دانشگاه فردوسی مشهد به تفکیک سال های پژوهش	۱۰۱
جدول ۲۵-۴	توزیع فراوانی و درصد روش های پژوهشی به کار رفته در پایان نامه های دانشگاه فردوسی مشهد به تفکیک سال های پژوهش	۱۰۲
جدول ۲۶-۴	توزیع فراوانی و درصد روش های پژوهشی به کار رفته در پایان نامه های دانشگاه شهید چمران اهواز به تفکیک سال های پژوهش	۱۰۵
جدول ۲۷-۴	توزیع فراوانی و درصد روش های پژوهشی به کار رفته در پایان نامه های دانشگاه شهید چمران اهواز به تفکیک سال های پژوهش	۱۰۶
جدول ۲۸-۴	توزیع فراوانی و درصد روش های پژوهشی به کار رفته در پایان نامه های دانشگاه شیراز به تفکیک سال های پژوهش	۱۱۱
جدول ۲۹-۴	توزیع فراوانی و درصد روش های پژوهشی به کار رفته در پایان نامه های دانشگاه شیراز به تفکیک سال های پژوهش	۱۱۲
جدول ۳۰-۴	توزیع فراوانی و درصد روش های پژوهشی به کار رفته در پایان نامه های دانشگاه های، علامه، اصفهان، بهشتی و بیرجند به تفکیک سال های پژوهش	۱۱۵
جدول ۳۱-۴	توزیع فراوانی و درصد اولویت های پژوهشی رشته کتابداری و اطلاع رسانی اعلام شده از سوی سازمان ها	۱۱۶
جدول ۳۲-۴	آزمون آماری خی دو برای تعیین تفاوت موضوعات پایان نامه ها و اولویت های پژوهشی جامعه مورد مطالعه	۱۱۸

فهرست نمودارها

نمودار.....	صفحه
نمودار ۱-۴. فرآیند زیست گروه موضوعی کتابداری به تفکیک سال های پژوهش.....	۳۹
نمودار ۲-۴. فرآیند زیست گروه موضوعی کتابخانه ها به تفکیک سال های پژوهش.....	۴۰
نمودار ۳-۴. فرآیند زیست گروه موضوعی کتابخانه های دانشگاهی به تفکیک سال های پژوهش.....	۴۰
نمودار ۴-۴. فرآیند زیست گروه موضوعی کتابخانه های آموزشگاهی به تفکیک سال های پژوهش.....	۴۰
نمودار ۵-۴. فرآیند زیست گروه موضوعی کتابخانه های عمومی به تفکیک سال های پژوهش.....	۴۱
نمودار ۶-۴. فرآیند زیست گروه موضوعی کتابخانه های دیجیتالی به تفکیک سال های پژوهش.....	۴۱
نمودار ۷-۴. فرآیند زیست گروه موضوعی تحقیق در کتابداری به تفکیک سال های پژوهش.....	۴۲
نمودار ۸-۴. فرآیند زیست گروه موضوعی شرح وظایف کتابداران به تفکیک سال های پژوهش.....	۴۲
نمودار ۹-۴. فرآیند زیست گروه موضوعی آموزش کتابداری به تفکیک سال های پژوهش.....	۴۲
نمودار ۱۰-۴. فرآیند زیست گروه موضوعی بازایی اطلاعات به تفکیک سال های پژوهش.....	۴۳
نمودار ۱۱-۴. فرآیند زیست گروه موضوعی خدمات مرجع به تفکیک سال های پژوهش.....	۴۳
نمودار ۱۲-۴. فرآیند زیست گروه موضوعی نظامهای ذخیره و بازایی اطلاعات به تفکیک سال های پژوهش.....	۴۴
نمودار ۱۳-۴. فرآیند زیست گروه موضوعی مهارت اطلاع یابی کاربران به تفکیک سال های پژوهش.....	۴۴
نمودار ۱۴-۴. فرآیند زیست گروه موضوعی نیاز اطلاعاتی کاربران به تفکیک سال های پژوهش.....	۴۴
نمودار ۱۵-۴. فرآیند زیست گروه موضوعی کتابسنجی به تفکیک سال های پژوهش.....	۴۵
نمودار ۱۶-۴. فرآیند زیست گروه موضوعی تحلیل استنادی به تفکیک سال های پژوهش.....	۴۵
نمودار ۱۷-۴. فرآیند زیست گروه موضوعی علم سنجی به تفکیک سال های پژوهش.....	۴۶
نمودار ۱۸-۴. فرآیند زیست گروه موضوعی وب سنجی به تفکیک سال های پژوهش.....	۴۶
نمودار ۱۹-۴. فرآیند زیست گروه موضوعی موتورهای جستجو به تفکیک سال های پژوهش.....	۴۶
نمودار ۲۰-۴. فرآیند زیست گروه موضوعی منابع چاپی و الکترونیکی به تفکیک سال های پژوهش.....	۴۷
نمودار ۲۱-۴. فرآیند زیست گروه موضوعی فهرستنویسی به تفکیک سال های پژوهش.....	۴۷
نمودار ۲۲-۴. فرآیند زیست گروه موضوعی صنعت اطلاعات به تفکیک سال های پژوهش.....	۴۸
نمودار ۲۳-۴. فرآیند زیست گروه موضوعی مدیریت اطلاعات به تفکیک سال های پژوهش.....	۴۸
نمودار ۲۴-۴. فرآیند زیست گروه موضوعی متفرقه به تفکیک سال های پژوهش.....	۴۸
نمودار ۲۵-۴. فرآیند زیست گروه موضوعی نشر الکترونیک به تفکیک سال های پژوهش.....	۴۹
نمودار ۲۶-۴. فرآیند زیست گروه موضوعی ارتباطات علمی به تفکیک سال های پژوهش.....	۴۹
نمودار ۲۷-۴. فرآیند زیست گروه موضوعی تحلیل استنادی در پایان نامه های علوم کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه تهران به تفکیک سال های پژوهش.....	۵۲
نمودار ۲۸-۴. فرآیند زیست گروه موضوعی علم سنجی در پایان نامه های علوم کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه تهران به تفکیک سال های پژوهش.....	۵۲
نمودار ۲۹-۴. فرآیند زیست گروه موضوعی مدیریت اطلاعات در پایان نامه های علوم کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه تهران به تفکیک سال های پژوهش.....	۵۳
نمودار ۳۰-۴. فرآیند زیست گروه موضوعی خدمات مرجع در پایان نامه های علوم کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه تهران به تفکیک سال های پژوهش.....	۵۳
نمودار ۳۱-۴. فرآیند زیست گروه موضوعی نشر الکترونیک در پایان نامه های علوم کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه تهران به تفکیک سال های پژوهش.....	۵۳
نمودار ۳۲-۴. فرآیند زیست گروه موضوعی موتورهای جستجو در پایان نامه های علوم کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه الزهراء به تفکیک سال های پژوهش.....	۵۷
نمودار ۳۳-۴. فرآیند زیست گروه موضوعی منابع چاپی و الکترونیکی در پایان نامه های دانشگاه الزهراء به تفکیک سال های پژوهش.....	۵۸

فهرست نمودارها

- نمودار ۴-۶۸. فرآیند زیست روش پژوهش پیمایشی به کار رفته در پایان نامه های دانشگاه تربیت مدرس به تفکیک سال های پژوهش..... ۹۹
- نمودار ۴-۶۹. فرآیند زیست روش پژوهش پیمایشی ارزشیابی به کار رفته در پایان نامه های دانشگاه تربیت مدرس به تفکیک سال های پژوهش ۱۰۰
- نمودار ۴-۷۰. فرآیند زیست روش پژوهش پیمایشی به کار رفته در پایان نامه های دانشگاه فردوسی مشهد به تفکیک سال های پژوهش..... ۱۰۳
- نمودار ۴-۷۱. فرآیند زیست روش پژوهش تحلیل محتوای به کار رفته در پایان نامه های دانشگاه فردوسی مشهد به تفکیک سال های پژوهش..... ۱۰۳
- نمودار ۴-۷۲. فرآیند زیست روش پژوهش تحلیل استنادی به کار رفته در پایان نامه های دانشگاه فردوسی مشهد به تفکیک سال های پژوهش ۱۰۴
- نمودار ۴-۷۳. فرآیند زیست روش پژوهش پیمایشی به کار رفته در پایان نامه های دانشگاه شهید چمران اهواز به تفکیک سال های پژوهش ۱۰۷
- نمودار ۴-۷۴. نمودار فرآیند زیست روش پژوهش پیمایش توصیفی به کار رفته در پایان نامه های دانشگاه اهواز به تفکیک سال های پژوهش ۱۰۸
- نمودار ۴-۷۵. فرآیند زیست روش پژوهش پیمایشی مقایسه ای به کار رفته در پایان نامه های به کار رفته در دانشگاه اهواز به تفکیک سال های پژوهش ۱۰۸
- نمودار ۴-۷۶. فرآیند زیست روش پژوهش کتابخانه ای به کار رفته در پایان نامه های دانشگاه شهید چمران اهواز به تفکیک سال های پژوهش ۱۰۹
- نمودار ۴-۷۷. فرآیند زیست روش پژوهش تحلیل محتوای به کار رفته در پایان نامه های دانشگاه شهید چمران اهواز به تفکیک سال های پژوهش ۱۰۹
- نمودار ۴-۷۸. فرآیند زیست روش پژوهش تحلیل استنادی به کار رفته در پایان نامه های دانشگاه شهید چمران اهواز به تفکیک سال های پژوهش ۱۱۰
- نمودار ۴-۷۹. فرآیند زیست روش پژوهش پیمایشی به کار رفته در پایان نامه های دانشگاه شیراز به تفکیک سال های پژوهش..... ۱۱۳
- نمودار ۴-۸۰. فرآیند زیست روش پژوهش تحلیل محتوای به کار رفته در پایان نامه های دانشگاه شیراز به تفکیک سال های پژوهش..... ۱۱۴

فصل اول: کلیات پژوهش

- مقدمه
- بیان مسئله
- تعاریف مفهومی و عملیاتی
- اهمیت و فایده پژوهش
- اهداف پژوهش
- پرسش های پژوهش
- فرضیه پژوهش
- متغیرهای پژوهش

۱-۱. مقدمه

یکی از انواع مکتوبات در حوزه های علمی، پایان نامه‌هایی است که دانش آموختگان آن حوزه ارائه می کنند. دلایل عمده ای را که ممکن است به عنوان انگیزه باعث شوند تا فردی مسئله پایان نامه خود را در موضوعی خاص هدایت کند، علاقه مندی، برخورد‌های اتفاقی در حین کار و تجربیات شخصی می دانند (کومار، ۱۳۷۴، ص ۳۴). اما به نظر می رسد که اینها عواملی ثانویه باشند، چرا که در ابتدا می بایست اندیشه ای مطرح شده باشد، تا پژوهشگر به آن علاقه مند شود، یا به طور اتفاقی به آن برخورد کند و همچنین اگر انتخاب مسئله را بر مبنای علاقه و گرایش‌های فردی پژوهشگران بدانیم، با مروری بر عناوین پایان نامه های کتابداری و اطلاع رسانی متوجه می شویم که این علایق در دوره های زمانی مختلف تغییر کرده است و فراوانی برخی موضوعات در زمان هایی افزایش یافته و برخی دیگر کاهش یافته است (کومار، ۱۳۷۴، ص ۳۴).

یکی از مهمترین مسائل و مشکلات فراروی هر جوامع علمی و متخصصان و پژوهشگران دانشگاهی نیز تعیین اولویت های پژوهشی و آینده پژوهی است. لازمه تعیین اولویت های پژوهشی، آینده نگری، آینده پژوهی و دوراندیشی است، لذا همگان می دانند که هر ساله صدها دانشجوی کارشناسی ارشد و دکترا به دنبال یافتن موضوعی برای انجام پایان نامه و پژوهش هستند و از این و آن درخواست کمک می نمایند. اما اولویت های پژوهشی و در واقع نیازهای واقعی جامعه در اکثر مواقع چندان مشخص نیست و گاهی "وقت گرانبها" صرف نگارش مطالبی می شود که چندان مورد توجه جامعه علمی واقع نمی شود.

پایان نامه های کارشناسی ارشد و رساله های دکترای تخصصی مدارکی هستند که در فرایند تحصیل در این مقاطع و در نتیجه همکاری میان دانشجویان و اساتید با پشتیبانی دانشگاه ها و موسسه های آموزش عالی پدید می آیند. اطلاعات مجموعه این مدارک در کنار هم، به خودی خود و فراتر از آن در مقایسه با یافته های منابع دیگر، از جمله اولویت های پژوهشی که بیانگر نیاز های بومی و اجتماعی است، در هر زمینه ای می توانند اطلاعات جدیدی را فراهم آورند که از لحاظ علمی و همچنین مدیریتی بسیار با ارزش هستند. چنین اطلاعاتی از مرتب سازی، دسته بندی، اولویت بندی، و مرتبط سازی داده ها و شکل دادن به آنها در الگوهای جدید و یکپارچه حاصل می شوند. این موضوع در حوزه علمی کتابداری و اطلاع رسانی مانند سایر حوزه ها دارای ارزش اطلاعاتی فراوانی است (علیدوستی، ۱۳۸۸، ص ۶).

۱-۲. بیان مسئله

پایان نامه ها و رساله ها از منابع با ارزش تحقیقاتی به شمار می روند. آگاهی از موضوعات مورد بررسی در پایان نامه ها و درک روش های پژوهشی به کار گرفته شده در آنها، همچنین بررسی این مطلب که موضوعات مطرحه در پایان نامه ها به عنوان مسائل مورد توجه مجامع علمی تا چه حد با انواع دروس ارائه شده در طول دوران تحصیلی، و یا با اولویت های پژوهشی به عنوان نیاز های علمی، عینی بومی و اجتماعی جامعه همخوانی دارند، از جمله بررسی هایی است که نتایج حاصل از آن می تواند از سویی در ارتقای شناخت دست اندرکاران از مسائل مؤثر واقع شود، و از سوی دیگر از دوباره کاری ها در امر تدوین پایان نامه ها جلوگیری به عمل آورد و از این رو از نتایج حاصل از آن می توان در برنامه ریزی های آتی بهره گرفت. لذا در این پژوهش برای تحلیل اطلاعات پایان نامه ها و رساله ها، پژوهشگر بر آن است تا به بررسی جنبه های موضوعی پایان نامه های کارشناسی ارشد و دکترای کتابداری دانشگاه های دولتی ایران بپردازد.

به نظر می رسد که با مطالعه فرایند زیست موضوعات و روش های پژوهش پایان نامه های رشته کتابداری و اطلاع رسانی، می توان به وجهی از سیر تحول و پیشرفت این حوزه علمی _ از زمانی که به صورت آکادمیک مطرح شده است _ پی برد و از طریق مقایسه نتایج این مطالعه با نتایج حاصل از مطالعه محتوای موضوعی اولویت های پژوهشی مرتبط با رشته میزان انطباق موضوعات مطرح در پایان نامه های دانشجویی با نیازهای اجتماعی را تعیین نمود.

بنابر این، این پژوهش بر آن است تا ابتدا از طریق مطالعه حوزه های موضوعی پایان نامه های دفاع شده از سال های ۱۳۸۴-۱۳۸۸، فرایند زیست این موضوعات، و سپس با بررسی گرایش‌های دانش آموختگان به انواع روش های پژوهش و فرایند

فصل اول: کلیات پژوهش

زیست این روش ها، تصویری از حیات علمی و تحولات رشته کتابداری و اطلاع رسانی در دانشگاه های دولتی ایران ارائه کند، همچنین پژوهشگر درصدد است با استفاده از فرایند زیست موضوعات پایان نامه ها در بستر زمان، و مقایسه نتایج حاصل از آن با محتوای موضوعی اولویت های پژوهشی اعلام شده، میزان انطباق با نیازهای اجتماعی و بومی مطرح در این حوزه ها را تعیین کند.

۱-۳. تعاریف مفهومی و عملیاتی

پایان نامه

تعریف مفهومی: رساله ای است که به وسیله داوطلب درجه دانشجویی به عنوان یکی از شرایط احراز درجه مزبور ارائه می شود (سلطانی، ۱۳۷۹، ص ۸۱).

تعریف عملیاتی: منظور از پایان نامه ها و رساله ها در این پژوهش پایان نامه هایی هستند که در مقاطع کارشناسی ارشد و دکترا در رشته کتابداری و اطلاع رسانی در دانشگاه های دولتی ایران در فاصله سال های ۱۳۸۴-۱۳۸۸ نوشته شده اند.

فرایند زیست موضوعی

تعریف مفهومی: منظور از فرایند زیست موضوعی، نمایش فرایند رشد و زوال موضوع یا روش پژوهش بر روی نمودار است (محسن زاده کواریم، ۱۳۸۱، ص ۶).

تعریف عملیاتی: منظور از فرایند زیست موضوعی در پژوهش حاضر شامل مقطع زمانی تولد، نقطه اوج حیات، افول و زوال یک موضوع یا روش پژوهش بر روی نمودار است. تولد هر موضوع، مقطع زمانی ظهور اولین فراوانی های آن است. نقطه اوج، مقطع زمانی که بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده است؛ افول سیر نزولی بعد از نقطه اوج حیات است؛ و زوال زمانی است که فراوانی برابر با صفر باشد.

اولویت های پژوهشی

تعریف مفهومی: منظور از اولویت های پژوهشی فهرستی از موضوعات مهم و قابل بررسی هستند که برای برآوردن نیاز های پژوهشی سازمانها، مؤسسات، و ادارات اولویت بندی و به منظور اجرا تهیه می شوند (مریم، شکفته، ص ۲۸).

تعریف عملیاتی: منظور از اولویت های پژوهشی در این پژوهش، فهرست موضوعاتی است که از سوی سازمان ها، مؤسسات، و ادارات جهت برآوردن نیازهای اطلاعاتی آنها به دانشگاه ها و مراکز پژوهشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در سال تحصیلی ۱۳۸۹-۱۳۹۰ ارسال شده است.

دانشگاه دولتی

تعریف مفهومی: سازمانی برای حفظ و اشاعه و ارتقاء دانش، و مجهز به وسایل تحقیق و دادن تعلیمات عالی، و دارای امتیاز اعطای درجه دانشجویی در رشته های معین، که مرکب از مؤسسات یا مدارس است، که هر یک را در ایران دانشکده و در ممالک دیگر کالج و غیره می خوانند و از طریق دولت اداره می شود (مصاحب، ۱۳۸۰، ص ۹۵۱).

تعریف عملیاتی: منظور از دانشگاه دولتی در این پژوهش دانشگاه های تهران، تربیت مدرس، علامه طباطبایی، الزهراء، دانشگاه شیراز، اصفهان، دانشگاه بیرجند، فردوسی مشهد، شهید بهشتی، و دانشگاه شهید چمران اهواز است که زیر مجموعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در سطح ایران هستند و در آنها رشته علوم کتابداری و اطلاع رسانی در مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری تدریس می شود.

۱-۴. اهمیت و فایده پژوهش

از طریق اجرای این پژوهش و کشف فرایندی که هر مقوله موضوعی و یا روش انتخابی برای پژوهش در حوزه کتابداری و اطلاع رسانی ایران طی کرده است و با مقایسه نتایج حاصل از آن با محتوای موضوعی اولویت های پژوهشی، می توان رابطه ای بین پژوهش های قبلی، فعلی و آتی به وجود آورد و بدین وسیله، به نوعی سیر تحول رشته برای استفاده هر چه بهتر آشکار می شود.

همچنین با کشف هر فرایند (اعم از مقوله موضوعی یا روش پژوهش انتخابی در پایان نامه ها)، می توان دریافت آیا فرایند زیست موضوعات پایان نامه ها و روش های پژوهشی آنها از روندی منطقی تبعیت کرده است یا خیر. علاوه بر این، این پژوهش کمک می کند که با ارائه تصویری از گرایش های انتخاب موضوعات و یا روش های پژوهشی پایان نامه ها، و محتوای موضوعی اولویت های پژوهشی خلأهای موجود شناسایی شوند تا از این طریق بتوان پژوهش های آتی را در جهت پر کردن خلأها و نیز نیازهای جدید هدایت کرد.

۱-۵. اهداف پژوهش

اهداف اصلی

۱. این پژوهش در صدد کشف فرایند زیست موضوعات و روش های پژوهش پایان نامه ها و رساله های رشته کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه های دولتی ایران و نیز کشف رابطه در موضوعات و روش های پژوهش پایان نامه ها در دانشگاه های مختلف است.
۲. هدف دیگر از انجام این پژوهش، ارائه تصویری از سیر تحول موضوعات و گرایش روش های پژوهشی پایان نامه ها از سال (۱۳۸۴-۱۳۸۸) در دانشگاه های دولتی مختلف در ایران است.
۳. هدف دیگر این پژوهش، بررسی میزان انطباق میان موضوعات پایان نامه های دفاع شده در سال های ۱۳۸۴-۱۳۸۸ در دانشگاه های دولتی ایران با اولویت های پژوهشی اعلام شده در سال های ۱۳۸۹-۱۳۹۰ است.

اهداف فرعی

۱. تعیین تعداد پایان نامه های ارائه شده طی سال های مورد نظر به تفکیک هر سال
۲. تعیین تعداد پایان نامه های ارائه شده به تفکیک گروه های موضوعی
۳. تعیین روش های پژوهشی بکار رفته در پایان نامه های کارشناسی ارشد و دکترای کتابداری و اطلاع رسانی
۴. تعیین خلأ موضوعی پایان نامه ها و اولویت های پژوهشی به منظور تعیین این که به کدام موضوعات توجه کمتری شده، یا اصلاً توجهی نشده است
۵. تعیین جهت گیری اولویت های پژوهشی.

فصل اول: کلیات پژوهش

۱-۶. پرسش های پژوهش

۱. فرایند زیست موضوعات پایان نامه های علوم کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه های دولتی ایران بین سال های ۱۳۸۴-۱۳۸۸ چگونه بوده است؟
۲. فرایند زیست روش های پژوهش به کار رفته در پایان نامه های علوم کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه های دولتی ایران بین سال های ۱۳۸۴-۱۳۸۸ چگونه بوده است؟
۳. جهت گیری کلی اولویت های پژوهشی رشته کتابداری و اطلاع رسانی متمایل به سمت کدام حوزه های موضوعی است؟
۴. میزان مطابقت فرایند زیست موضوعات پایان نامه ها بین سال های ۱۳۸۴-۱۳۸۸ و محتوای موضوعی اولویت های پژوهشی علوم کتابداری و اطلاع رسانی (در سال تحصیلی ۱۳۸۹-۱۳۹۰) چقدر است؟

۱-۷. فرضیه پژوهش

بین الگوی موضوعی مبتنی بر پایان نامه ها و محتوای موضوعی حاصل از اولویت های پژوهشی رشته کتابداری و اطلاع رسانی تفاوت معناداری وجود دارد.

۱-۸. متغیرهای پژوهش

متغیر مستقل: در این پژوهش، پایان نامه های علوم کتابداری و اطلاع رسانی و اولویت های پژوهشی می باشند.
متغیر وابسته: در این پژوهش فرایند زیست موضوعات، روش های پژوهش پایان نامه های رشته کتابداری و اطلاع رسانی، و محتوای موضوعی اولویت های پژوهشی می باشند.

فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه پژوهش

- مقدمه
- پژوهش و انواع آن
- مراحل پژوهش
- روش‌شناسی پژوهش
- ضرورت و نیاز به پژوهش در کتابداری و اطلاع‌رسانی
- موانع پژوهش در کتابداری
- مفاهیم و مباحث پایان‌نامه
- روش تحلیل محتوا
- کتابسنجی
- پیشینه پژوهش
- پیشینه پژوهش در ایران
- پیشینه پژوهش در خارج
- خلاصه فصل دوم

۲-۱. مقدمه

انسان را موجودی جستجوگر دانسته‌اند، آدمی وقتی حقیقتی را به دست می‌آورد، آرامش می‌یابد. از این روست که پژوهش و پژوهشگری در طول تاریخ بشر استمرار یافته است. انسان‌ها بدون آن که از پژوهش خود سودی حاصل کنند آن را محقق می‌ساختند. وقتی آدمی در برابر سوالی قرار می‌گیرد که حتی دانستن آن به لحاظ مادی با ندانستن آن مساوی است، چنین جوابی می‌تواند او را آرام کند زیرا که انسان همواره جویای شنیدن و یافتن است. پژوهش به معنایی که گفته شد به هیچ وجه حیطه خاصی را نمی‌شناسد، بلکه تمام سئوالات بشر را شامل می‌شود. از این روست که آدمیان در هر حادثه‌ای پژوهش را سرلوحه کار خود قرار داده‌اند.

پایان نامه یا رساله معمولاً جزو نخستین کارهای پژوهشی جدی دانشجویان در مقاطع مختلف تحصیلات تکمیلی به شمار می‌آیند. انجام طرح تحقیق پایان نامه و ارائه نتایج آن، یکی از نیازهای اخذ مدارک تحصیلی دانشجویان دوره‌های کارشناسی ارشد و دکتری است. پژوهش‌هایی که تاکنون در قالب پایان نامه انجام شده، نقش بسزایی در پیشرفت علوم و پیشبرد سایر پژوهش‌ها داشته است.

پایان نامه‌ها را در رشته‌های گوناگون می‌توان از دیدگاه‌های مختلف بررسی کرد. مثلاً میزان بهره‌گیری از پایان نامه‌ها در تهیه مقاله‌های علمی، میزان استفاده از مقاله‌های علمی پژوهشی در نگارش پایان نامه‌ها و یا میزان تأثیر پایان نامه‌ها در ارتقای یک رشته خاص و همچنین نقش کاربردی آنها در تحقیقات خارج از دانشگاه‌ها، همه از جمله این موارد است. از سویی دیگر می‌توان پایان نامه‌ها را در یک رشته مورد تجزیه و تحلیل محتوایی قرار داد. این قبیل بررسی‌ها تصویری از گرایش‌های تحقیقاتی در رشته مورد نظر را ترسیم می‌کنند.

مسلماً در هر زمان بسته به شرایط مختلف، گرایش‌های پژوهشی عمده در هر رشته متفاوت است. به بیان دیگر در یک دوره زمانی خاص، بعضی از موضوعات بیشتر مورد توجه و اقبال پژوهشگران واقع شده و به نوعی بحث روز آن رشته محسوب می‌شود و در جهت مقابل، مباحثی نیز به هر دلیل مورد بی‌توجهی قرار می‌گیرد.

۲-۲. پژوهش و انواع آن

پژوهش علمی مجموعه‌ای از فعالیت‌های سازمان یافته‌ای است که درباره روابط اجتماعی پدیده‌ها، حول محور فرضیه‌های معین توسط پژوهشگر به انجام می‌رسد (عباس زاده، ۱۳۸۰، ص ۳۵).

منظور نهایی همه پژوهش‌ها، دستیابی به حقایق درباره جهان پیرامون است که انسان به کمک آنها بتواند در پدیده‌های مورد نظر خود تغییراتی داده و یا شرایط را بر طبق میل و نظر خود هموار سازد. با این وصف شناخت حاصل از تحقیقات علمی بطور یکسان مورد استفاده بشر قرار نمی‌گیرد. بنابراین پژوهش‌ها را بطور عمومی بر حسب کاربرد آنها به سه نوع تقسیم می‌کنند.

۲-۲-۱. پژوهش‌های بنیادی؛ پژوهش‌هایی هستند که در نتیجه یافته‌های آنها، بر وسعت معلومات انسان در زمینه موضوع پژوهش مربوطه افزوده می‌شود و یا شناخت انسان عمق بیشتری می‌یابد و همچنانکه از اسم آن پیداست به بنیادهای علمی مربوط است. تحقیق در خصوص فرایند شناخت انسان، خاستگاه‌های اجتماعی بوروکراسی، تجارب عام و خاص و چگونگی تعامل آنها در فرآیند یادگیری، مثال‌هایی برای این نوع تحقیقات می‌باشد.

۲-۲-۲. پژوهش‌های کاربردی؛ پژوهش‌هایی هستند که بلافاصله پس از اتمام آنها، نتایج مربوطه را می‌توان بکار بست. به عبارت دیگر دارای نتایج کاربردی است. جنبه کاربردی این پژوهش‌ها بر جنبه نظری آنها چیرگی دارد. تحقیق در خصوص عوامل موثر بر رضایت شغلی کارکنان یا معلمان، بررسی موانع بهره‌وری در موسسات دولتی، عوامل مربوط به کم کاری کارکنان و ... نمونه‌هایی از این تحقیقات کاربردی می‌باشند (عباس زاده، ۱۳۸۰، ص ۴۲-۴۴).